

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-6-70-63>

УДК 7.03

Петрів О.В.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ТВОРЧИСТЬ ЮХИМА МИХАЙЛІВА У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. В статті проаналізовано творчість художника Юхима Михайліва у контексті розвитку українського мистецтва 1910-1930-х рр. Обґрунтовано, що на формування творчості митця вплинули процеси національно-культурного відродження, що відбувалися в українському суспільстві, та творчість європейських художників-символістів. Творчість митця тісно пов'язана з етнічною культурою, основні засади творчості художник шукав у фольклорних та історичних джерелах. Показано, що значна кількість полотен митця присвячена Україні, її історії, народові, в них виявляється глибока любов до батьківщини, народу, минулого. Важливою для художника є тема пам'яті, яка для нього є мірилом духовної сили народу. Встановлено, що митець належав до когорти творчої інтелігенції, яка своєю діяльністю зумовила стрімкий розвиток українського мистецтва у 1910-1930-х роках та відроджувала в мистецьких творах етнічну самобутність української культури.

Ключові слова: творчість, художник, Юхим Михайлів, етнокультура, живопис, символізм.

Petriv Oksana

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

CREATIVE WORK OF YUKHYM MYKHAILIV IN THE CONTEXT OF DEVELOPMENT OF UKRAINIAN ART

Summary. The article analyzes the creative work of artist Yukhym Mykhailiv in the context of the the development of Ukrainian art in the 1910s-1930s, the peculiarities of his creative activity have been determined; the ethnic identity of the artist's creative heritage has been indicated. It is substantiated that the formation of the artist's creative work was influenced by the processes of national-cultural revival that took place in the Ukrainian society, and the achievements of European symbolist artists. In the period of the so-called Ukrainization, artists were deeply involved in the historical beginnings of the culture, trying to find the underlying meanings and symbols of Ukrainian culture there. Y. Mykhailiv's creativity is closely linked to his ethnic culture, the artist sought out the basic principles of his creativity in folklore and historical sources. It is shown that the artistic works of the artist embody the spirit of Ukrainian culture and reflect its ethnic identity. Pictures of Yukhym Mykhailiv have a profound philosophical content. A memory theme is of great importance for the master, since for him it is a measure of the spiritual power of the people. His paintings devoted to Ukraine, its history and people are really outstanding, one can feel a deep love for the homeland, people, their past, admiration by the cultural heritage of Ukraine in them. The themes of the artist's paintings embody the glorious past of Ukraine, the artist's days and the hope for a viable future of the Ukrainian nation. The creative works of Yukhym Mykhailiv reveals the richness of the spiritual world of the artist. The problems brought up in his works are characterized by universalism, the depth of his reflection on worldview problems of man and the world in connection with his nationality. The content of his paintings reveals the beauty of man, boundlessness, beauty and harmony of the world, the search for ways of harmonizing human existence. It has been established that the artist belonged to the cohort of the creative intelligentsia, which, as a result of its activity, resulted in the rapid development of Ukrainian art in the 1910s-1930s, and revived the ethnic identity of Ukrainian culture in artistic works.

Keywords: creativity, artist, Yukhym Mykhailiv, ethnoculture, painting, symbolism.

Постановка проблеми. Потенціал і здобутки українського мистецтва першої третини 20 ст. важко переоцінити. Цей період дав Україні численну кількість знакових постатей у різних сферах української культури, мистецтві зокрема, які своєю творчістю відроджували етнічну самобутність та визначали наскрізні цінності вітчизняної культури. Хоча радянська влада намагалася замінити національні цінності універсальними загальнолюдськими та активно впроваджувала комуністичну ідеологію, етнічні чинники проявлялися у творчості таких видатних митців, як Георгій Нарбут, Михайло Жук, Микола Бурачек, Юхим Михайлів, Михайло Бойчук, Іван Падалка, Василь Седляр, Абрам Маневич, Казимир Малевич, Олександр Архипенко, Віктор Пальмов, Олександра Екстер, Олександр Богомазов, Петро Холодний, Олекса Новаківський, Анатоль Петрицький, Ві-

ктор Пальмов. Кожен з цих майстрів мав незаперечні творчі здобутки. Завдяки їхнім зусиллям з'являлися українські мистецькі інституції, численні творчі спілки, угруповання, публікувалися творчі маніфести, відбувалися суперечки й дискусії про шляхи розвитку мистецтва.

Ми маємо намагатися осмислити й оцінити творчу спадщину українських митців цієї складної для України доби, оскільки мистецтво є одним з найпотужніших рушіїв культури, важливим фактором збереження етнічної ідентичності та формування національної свідомості. Мистецтво у всі часи було тією сферою, яка активно впливала на свідомість людини і таким чином на формування її світогляду. Митці вкладають у свої твори певні ідейні сенси, які мають сугестивний вплив на реципієнта. Німецький філософ Карл Ясперс зазначав, що мистецтво «у всі часи є чимось куди більшим, аніж естетичним,

воно вміщує і несе в собі усяке духовне, ідейне, релігійне» [9, с. 75]. Мистецтво як духовна форма організації буття впливає значною мірою на людське буття, визначає його естетичне спрямування, а також ідеологічну визначеність. Особливістю мистецтва є створення нової реальності – ідеальної, бажаної. «Мистецтво не має права на існування, якщо обмежується відтворенням реальності, безглуздо її копіюючи. Його місія – створювати уявні світи» [7, с. 268], – стверджував іспанський філософ Хосе Ортега-і-Гассет. Створена митцем нова реальність, тобто твір мистецтва, в якому автор втілює певну ідею, впливає на нашу свідомість і таким чином формує світогляд. Тому мистецтво часто використовують тоталітарні режими для навіювання певної ідеології, радянська влада не була винятком: зокрема пам'ятники Леніну у кожному населеному пункті мали сприяти формуванню ідеологічно маркованого світогляду.

Серед талановитих, непересічних митців того часу, які творили україноментальну культурну атмосферу, чим допомагали українцям виявити і зрозуміти самих себе, був художник, поет, мистецтвознавець Юхим Михайлів. Багатогранна творчість Ю. Михайліва є неповторним явищем української культури, митець присвятив своє мистецтво українському народові.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку української художньої культури першої третини 20 ст. є предметом дослідження багатьох науковців. Творчість художника Юхима Михайліва в радянську добу була забороненою, тому не висвітлювалася у наукових дослідженнях. Перші відгуки сучасників про художника були викривальними, оскільки митець не писав твори, які б прославляли більшовицьку владу. Наукові розвідки про творчі здобутки Ю. Михайліва почали з'являтися, починаючи з 1980-х рр. Зусиллями дочки художника Тетяни та її чоловіка в 1988 р. у США було видано монографію «Юхим Михайлів. Життя і творчість». В Україні вийшла монографія Юрія П'ядика «Юхим Михайлів. Життя і творчість» (2004) та збірка матеріалів наукової конференції, присвяченої пам'яті Ю. Михайліва, яка відбулася 1997 р. у місті Олешки Херсонської області. Вартими уваги є наукові розвідки К. Варшавської, Л. Вежбовської, М. Кочубея, О. Нестулі, М.Р. Стеха. Олексій Нестуля висвітлює основні моменти життєвого і творчого шляху. Марко Роберт Стех у статті «Маляр-символіст Юхим Михайлів і таємна «Дев'ятка»» розкриває «захопливу історію про таємне коло творців української культури у розтерзаному війною і революцією Києві 1919 року» [8]. Катерина Варшавська у статті «Юхим Михайлів «Митець і його час» розглядає картини митця на теми національного відродження, української історії [2]. Микола Кочубей у статті «Живописні сонати України художника Юхима Михайліва» висвітлює творчість митця як самобутнє явище в образотворчому мистецтві початку 20 ст. [5].

Мета статті – дослідити творчу спадщину художника Юхима Михайліва у контексті розвитку українського мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Українська художня культура 1910-1930-х років розвивала-

ся у контексті загальноєвропейських тенденцій і водночас в суворих умовах війни, революції, радянської дійсності. Більшовицька програма культурної революції мала за мету створення єдиної пролетарської культури, яка ґрунтувалася на знищенні етнічних і національних культур народів СРСР. Процес цензури мистецтва розпочався задовго до сталінського терору. Більшовицький вождь Ленін вважав, що мистецтво належить народу, воно повинне бути зрозумілим йому і народні маси повинні любити це мистецтво. Звісно, що при такому розумінні сутності і ролі мистецтва елітарність як ознака мистецтва нівелювалася. Відомий вислів Леніна про те, чи повинні ми підносити невеликій меншості солодкі витончені бісквіти, тоді як робітники та селяни потерпають від нестачі чорного хліба, чітко показує ставлення більшовицької влади до мистецтва. Так з'явився парадокс народного мистецтва, яке повинне було об'єднувати волю, почуття та думки народних мас. Загальновідомо, що мистецтво є засобом пропаганди, тобто воно здійснює цілеспрямований вплив на думки, почуття, поведінку людей відповідно до ідеології, якою воно насичене. Сила мистецтва полягає в безпосередньому і невимушеному впливі на суспільство і кожну людину зокрема. На думку І. Канта, «митець в політиці може, так само, як художник в мистецтві, управляти світом (mundus vult decipi) за допомогою вимислу, що він спритно підставляє на місце дійсності» [3, с. 295].

Зважаючи на неможливість подолати народ за допомогою зброї, з метою поширення більшовицького впливу на місцеве населення радянська політика русифікації 1923 року змінилася на короткий час так званою коренізацією, в Україні – українізацією: звертали увагу на мову, мистецтво, самобутність культури. В цей період в Україні сформувався культурний центр, яким керували українці, що були у складі державного радянського апарату. Активному розвитку різних сфер культури сприяло поширення україномовної освіти. Ці процеси наповнили культурну діяльність відчуттям новизни і свободи діяльності. Письменники, художники, науковці прагнули звільнення від старого світу і його обмежень та творили новий культурний простір. Творча інтелігенція дискутувала про оновлення мистецьких форм, принципів, напрямів, про те, в якому напрямі повинна розвиватися українська культура, на які взірці слід орієнтуватися. Владою декларувався принцип вільної конкуренції культур, однак згодом стало зрозуміло, що це був лише тактичний хід більшовицької влади. У квітні 1927 р. постановою комуністичної партії визнавала «особливе значення російської мови» на всій території Радянського Союзу. З боку влади почалося активне протистояння українізації, дуже швидко національно свідому інтелігенцію накрила хвиля потужного червоного терору.

У такій непростій культурній атмосфері творча інтелігенція реалізовувала культурний феномен українського відродження. «Те, що виношувалось народом століттями, мусило за сприятливих обставин знайти свій вияв назовні. Такими сприятливими обставинами були передреволюційні та революційні роки, коли українська духовність на короткий час здобувши

свободу, могла себе проявити в усю свою широчинь і в усій своїй повноті й глибині», – зазначає мистецтвознавець Євген Блакитний [1, с. 151]. Українські митці цієї доби, виявляючи і отже зберігаючи власну етнічну ідентичність, своєю творчістю, за словами літературознавця Михайла Наєнка «відвертали культурну смерть України» [6, с. 3]. Ця короткочасна політика українізації сприяла активному розвитку етнічної культури, її вияву в художній культурі. За твердженням Ентоні Сміта, «етнічне відродження – це спроба зберегти минуле і водночас трансформувати його в дещо нове, побудувати новий тип життя на стародавніх підвалинах, створити нову людину і нове суспільство через відродження старої ідентичності...» [4, с. 474].

Істотною особливістю українського образотворчого мистецтва початку 20 ст. є відображення в ньому національної самобутності у поєднанні зі світовим мистецьким досвідом. У пошуках нової духовності українські митці намагалися віднайти нові смисли у джерелах і традиціях етнічної культури, зокрема у фольклорі, давній орнаментіці, українському іконописі, культурі бароко. Митці заглиблювалися в історичні начала культури, намагалися відшукати там засадничі сенси і символи етнічної культури. Художники здійснювали творчі експерименти, що сприяло формуванню нової художньої свідомості. Митці заглиблювалися у внутрішній світ людини, намагалися відображати його у складних і багатограних зв'язках з навколишнім світом. Така художня практика сприяла зміні статусу художньої творчості: від утилітарного до високого, мистецтво набувало ознак елітарності.

Юхим Михайлів – видатний художник, поет, письменник, мистецтвознавець – жив і творив у цей складний час, у своїх творах виявляв любов до України, народу, культури, за що й був покараний більшовицькою владою. Творчість художника була заборонена і кілька десятиліть залишалася забутою. Катерина Варшавська у статті «Юхим Михайлів. Митець і його час» зазначає, що «перші спроби висвітлити життя і творчість митця та внести його ім'я на сторінки української культури» [2, с. 1138] з'являються лише в 1980-ті роки. У цій науковій розвідці авторка окреслює основні штрихи життєвого та творчого шляху художника. Марко Р. Стех констатує: «Останніми роками творчість Михайліва поволі стає відомішою його землякам в Україні, але ще далеко до того, щоби українське суспільство усвідомило цю творчість як невід'ємну частку своєї культурної спадщини, як аспект свого особистого культурного Я» [8].

Творча діяльність Юхима Спиридоновича була багатоаспектною: він був художником, письменником, поетом, оформлював книжки, викладав у Миргородському художньо-промисловому інституті, був членом художньої ради Академії мистецтв у Києві, директором Київської художньо-промислової школи, займався громадською роботою. У 1923-1929 роках митець очолював Київську філію Асоціації художників Червоної України (АХЧУ). Митець вів активне творче життя: створював картини, брав участь у республіканських та всесоюзних виставках, видавав переклади книг, друкував свої поезії в періодич-

ній пресі, писав науково значимі мистецтвознавчі розвідки про народні художні промисли та монографії про творчість художників.

На початку мистецького життя Юхти Михайлів працював у музеї старожитностей імені Олександра Поля в Катеринославі (сьогодні місто Дніпро), де збирав артефакти народного мистецтва, спілкувався з селянами, дізнаючись багато цікавого, малював для етнографічного відділу. Директором цього музею був Дмитро Яворницький, який «розкрив молодому співробітнику таємниці українського духу» [2, с. 1139]. «Праця та спілкування з Яворницьким стали справжньою школою виховання й гартування національної свідомості художника, саме за його порадою Михайлів розпочав досліджувати проблеми становлення і розвитку українського народного мистецтва. За дорученням музею Ю. Михайлів збирав в околиць селах взірці народного орнаменту, змальовуючи візерунки з пічок, стін та вікон», – зазначає Катерина Варшавська [2, с. 1139]. Результатом роботи художника стали два альбоми народного орнаменту, які, на жаль, не збереглися. Також Ю. Михайлів збирав матеріали для монографій про гончарство і ткацтво. Цей творчий досвід збагатив знання митця про народне мистецтво, його здобутки, особливості, традиції, поглибив розуміння унікальності культури України, що відобразилося у мистецькій творчості художника та вплинуло на її самобутність.

1918 року Юхим Михайлів переїжджає до Києва, культурно-мистецтва атмосфера якого тоді була дуже розмаїта. У мистецькому середовищі вирувало безліч спілок, угруповань, мистецьких течій, зокрема розвивалися такі стилі, як модерн, символізм, кубізм, кубофутуризм, абстракціонізм, супрематизм, примітивізм тощо. Характерною ознакою доби була також актуалізація пошуку національного стилю в автентичних культурних джерелах. Юхим Михайлів був уже сформованим художником з власними темами, мистецькими уподобаннями, з особливим лише йому притаманним світовідчуттям [2, с. 1139]. Його вабили творчі змагання символістів. З їх потягом до вічності, до загальнолюдських проблем, з їх пошуком «нової краси». Водночас йому притаманна закоріненість у національне минуле, в історію рідного краю [2, с. 1139].

Творчість Юхима Михайліва виявляє багатство духовного світу митця, його захоплення культурним спадком України. Проблематика творів художника вирізняється універсалізмом, глибинністю роздумів про світоглядні проблеми людини та світу у поєднанні з народністю. Тематика його полотен виявляє красу людини, безмежність, красу і гармонію світу, взаємозв'язок людини і світу, пошук шляхів гармонізації людського буття.

В середині 1920-х років Юхим Михайлів створив велику кількість полотен: «Вітрик на тлі місячного сяйва», «За завісою життя», «Сум Ярославни», «Чайка», «Гільйотина», «Прометей», «Циганка», «Старе і нове». Ці картини виявляють непересічний талант митця, його захоплення народною проблематикою. Найважливішими у творчості художника, найбільш знаковими є картини, що відображають українське буття: «Загублена воля» (1916), «Соната України»

(1916), «Музика зір» (1919), «Руїни слави» (1920), «Загублена слава» (1920), «Чайка» (1920), «Гетьманський намет» (1930). Кожна картина має глибинно-змістовні образи, які виявляють любов до народної традиції і славлять минуле. «Юхим Михайлів належить до тієї плеяди талановитих українських митців, з якою цілком справедливо пов'язують стрімкий злет українського мистецтва у 1920-1930-х роках», – стверджує Катерина Варшавська [2, с. 1141].

На Ю. Михайліва значний вплив мав символізм, який розширював рамки тодішнього мистецтва, змінював наявні форми та стереотипи мислення і був новим варіантом сприйняття світу. Символізм відкривав нові горизонти в пізнанні світу та людини. Символісти вважали, що життя наслідує мистецтво, тому мистецтво є вищим за життя. Основою мистецької творчості у символізмі є символ – таємна ідея, яка прихована в глибині внутрішнього та оточуючого світу. Можна сказати, що там, де неможливо зобразити предмет, зображують символ, оскільки символ – це відображення думок, переживань, прагнень, мрій людини, тобто автора твору. З допомогою символів митці намагалися збагнути і передати приховану сутність світобудови, проникнути в таємниці свідомості і світу. Михайліва приваблював символізм з його можливістю передавати таємниці світу і людини за допомогою символів. На митця вплинула творчість таких художників, як Пер Боннар, Мікалоюс Чюрльоніс, Арнольд Беклін, Оділон Редон, Макс Клінгер. Ю. Михайлів захоплювався творчістю цих художників, їхнім умінням передавати в реальних предметах незбагненні таємниці світу, музичністю їхніх творів, багатозначністю образів. Художник відчував глибину і незбагненність взаємозв'язків різних сфер художньої творчості, намагався відтворити це у своїх творах. Полотно Ю. Михайліва – це особливий неповторний мистецький світ зі своїми символами, алегоріями, метафорами. Його твори вражають величністю, простотою, лаконізмом, що виражається в колориті, композиції, лініях, техніці полотен. Картини Ю. Михайліва мають глибокий філософський зміст. Особливо вирізняються його картини, присвячені Україні, її історії, народові, в них відчувається надзвичайна любов до батьківщини, народу, минулого, захоплення українською культурою, зачарованість краєвидами. Важливою для художника є тема пам'яті, яка для нього є мірилом духовної сили народу і людини зокрема.

«Простежуючи протягом всієї історії шлях і долю шлях свого народу, художник відчуває сутність самого народу, його важкої і водночас славної долі» [5, с. 204].

Серед визначних творів художника є триптих «Соната України», який включає картини «Старий цвинтар», «Зруйнований спокій», «Блукаючий дух», створені 1916 року у техніці пастелі. Джерелом і натхненням творчої діяльності для Ю. Михайліва була рідна земля, країна, народ, про що свідчать його слова: «Треба знати Україну, її небо, повітря, травичку. Ви думаєте, що кожний це знає? Хіба мало таких людей на світі, що проходять мимо квіток, не зупиняються, щоб поглянути на чудовий захід сонця, на простір краєвиду?! Художники, поети і письменники на те й потрібні

світу – людям, щоб серед їхнього галасу і турбот, котрі не дають їм глянути на красу, якої так шукають і не знаходять, сказати: “Стійте й схаменіть-ся! Ось краса, яку ви хочете бачити!”» [5, с. 201].

Юхим Михайлів у душі символістів прагнув до синтезу мистецтв, а саме живопису, музики й поезії і саме в такому душі створив триптих «Соната України». Майстер визначає, що картина «Старий цвинтар» є музичним повільним темпом адажіо, «Зруйнований спокій» є швидким темпом алєгро, а «Блукаючий дух» є грайливим скерцо. Зміст зображення цілісно поєднує реальне й фантастичне, що також є характерним для символізму. Катерина Варшавська зазначає: «Пластичні засоби трактування зображення, де ідея воскресіння, пробудження духу України поєднана з утвердженням вічного життя Духу, відповідають параметрам синтетичного жанрового утворення, де пейзаж і сюжет зливаються, створюючи цілісний образ» [2, с. 1141]. У триптиху «Соната України» автор втілює три образи України: минулого, теперішнього і майбутнього. «Розкута, емоційна, насичена у кольорі картина світу несе у собі широкий діапазон символів, рис, образів національної культури», – констатує Микола Кочубей [5, с. 201–202]. На картині «Старий цвинтар» художник зображує символічний образ давньої України: невеликий пагорб і похилений хрест на ньому, вдалині – кілька кам'яних могил, усе це осяяне розсіяним місячним світлом. Зображення приваблює загадковістю, містичністю, певним сумом і сподіванням водночас: невдовзі закінчиться ніч, а прийдешній ранок завжди обнадіює. На картині «Зруйнований спокій» зображені розрита могила і привид вершника на коні, над якими голубинь вечірнього неба і сяйво сузір'я «Великий Віз», як образ тодішньої України. Картина «Блукаючий дух» втілює сподівання на краще майбутнє для країни: на тлі життєдайної природи, яка втілює вічність, образ юнака як символ життя, символ майбутньої України. «Цей твір вважається одним з найсильніших, естетично і змістовно переконливих у творчому доробку Михайліва», – зазначає Катерина Варшавська [2, с. 1142]. Художник Микола Кочубей говорить про картину: «Це середовище дихає вічністю. Художник створює свою космогонію, в якій звучать хорали царства живих і царства мертвих, початку і кінця, що дає відчуття єдності Космосу і людського буття» [5, с. 202].

Тема минулого України – одна з найпоширеніших у творчості Юхима Михайліва, її презентують картини «До Богині Лади» (1911), «Кам'яні баби» (1919), «Творець Бога (Різьбяр)» (1916), «Золоті Ворота», (1920), «Руїни слави» (1920), «Загублена слава» (1920), «Чайка» (1920), «Гетьманський намет» (1930).

На картині «Загублена слава» відтворено образ минулого України, яким ми пишаємося і за яким сумуємо. Гетьманська булава, оздоблена коштовним камінням, як символ влади і міцності, зображена в центрі картини серед мальовничої природи, «вона лежить забута в траві на схилі козацької могили в українському степу» [5, с. 220]. Гордовите захоплення минулою славою і міццю українського народу автором інспірує думки про незбагненну вічність світу і силу народного духу. «Минуле відчувається не як те, що вже пішло від

нас. А як таке, що існує сьогодні» [5, с. 220]. І це дає надію і сподівання на відродження минулої слави і прийдешню велич України. Смісловою багатозначністю вирізняється картина «Чайка». Змістовим центром полотна є чайка, яка летить над річкою. Чайка – це символ України, а річка – символ часу, історії світу і України зокрема. «Доля України, доля рідної землі постала творчим кредом Ю. Михайліва» [5, с. 204], тому можемо з упевненістю стверджувати, що його мистецтво є глибоко національне за духом.

Юхим Михайлів вів активну мистецтвознавчу діяльність, писав наукові та науково-популярні статті на різні теми з української культури, написав статті про творчість художників Михайла Жука, Георгія Нарбута, Леоніда Позена, Олександра Мурашка тощо, видав книгу «Гончарна кераміка на Україні» (1921). Його захоплення українським народним мистецтвом та національна за духом творчість зробили художника «політично ненадійним» в тоталітарній державі. 1934 року Юхим Михайлів був безпідставно звинувачений у підготовці збройного повстання, заарештований і відправлений у заслання до міста Котлас (Архангельська обл.), де й помер 193 року від хвороби. Зрозуміло, що причиною було те, що митець не написав жодної картини, яка б

прославляла радянську дійсність та вождів, а його творчість виходила за межі суто художніх проблем, а була виявом етнічної самобутності і сприяла національно-культурному розвитку України. У засланні художник продовжував малювати, писати вірші, мріяв про повернення додому. Незадовго до смерті Юхим Михайлів написав про це у своєму вірші: «Мене заслали – сам не знаю за що. За Україну, що я син її».

Висновки. Дослідивши життєвий і творчий шлях художника Юхима Михайліва, нами з'ясовано, що митець належить до когорти творчої української інтелігенції, яка своєю творчою діяльністю зумовила стрімкий розвиток українського мистецтва у 1910-1930-х роках. На формування творчості митця вплинули процеси національно-культурного відродження, що відбувалися в українському суспільстві, та творчість європейських художників-символістів. Творчість художника тісно пов'язана з етнічною культурою, основні засади творчості художник шукав у фольклорних та історичних джерелах. Мистецькі твори художника втілюють дух української культури та відображають її етнічну самобутність. Тематика його картин втілює славне минуле України, сьогодення художника та сподівання на життєдайне майбутнє української нації.

Список літератури:

1. Блакитний Є. Національне та інтернаціональне в мистецтві. *Хроніка 2000: Український культурологічний альманах*. Київ : Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2000. Випуск 39–40. С. 142–151.
2. Варшавська К. Юхим Михайлів. Митець і його час (за матеріалами збірок музейних фондів Українського Культурно-Освітнього центру Бавнд Брука, Нью Джерсі, США). *Народознавчі зошити*. 2013. № 6(114). С. 1138–1144.
3. Кант І. Естетика / пер. з нім. Б. Гавришкова. Львів : Аверс, 2007. 360 с.
4. Картунов О. Етнічний ренесанс (сутність і характер). *Мала енциклопедія етнодержавознавства*. НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького; ред.кол.: Ю.І. Римаренко (відп. ред.) та ін. Київ : Генеза, 1996. С. 473–474.
5. Кочубей М. Живописні сонати України художника Юхима Михайліва. *МІСТ: мистецтво, історія, сучасність, теорія*: зб. наук. пр. з мистецтвознав. і культурології. Київ : ФЕНІКС, 2012. Вип. 8. С. 198–205.
6. Наєнко М. Відвернули культурну смерть України. *Лавріненко Ю.А. Розстріляне відродження: антологія 1917-1933: поезія – проза – драма – есеї / підгот. тексту, фахове редактування і передм. проф. Наєнка М.К.* Київ : Вид. центр «Просвіта», 2001. С. 3–12.
7. Ортега-і-Гассет Х. Дегуманізація мистецтва. *Ортега-і-Гассет Х. Вибрані твори / пер. з ісп. В. Бурггардта, В. Сахна, О. Товстенко*. Київ : Основи, 1994. С. 238–272.
8. Стех М.Р. Маляр-символіст Юхим Михайлів і таємна «Дев'ятка». URL: https://zik.ua/news/2017/12/06/marko_r_steh_malyarsymbolist_yuhym_myhayliv_i_taiemna_devyatka_1220451
9. Ясперс К. Психологія світоглядів / з ним пер. О. Кислюк, Р. Осадчук. Київ : Юніверс, 2009. 464 с.

References:

1. Blakytynj Ye. (2000). Nacionalne ta internacionalne v mystecztvi [National and international aspects in art]. *Xronika 2000: Ukrayinskyj kulturologichnyj almanax*. Kyiv : Fond spryyannya rozvytku mystecztv. Vyp. 39–40, pp. 142–151. (in Ukrainian)
2. Varshavska K. (2013). Yuxym Myxajliv. Mytecz i jogo chas (za materialamy zbirk muzejnyx fondiv Ukrayynskogo Kulturno-Osvitnogo centru Bavnd Bruka, Nyu Dzherzi, SShA) [The artist and his time (based on the materials of the collections of the museum funds at the Ukrainian Cultural and Educational Centre, Bound Brook, NJ, USA)]. *Narodoznavchi zoshyty*, no. 6(114), pp. 1138–1144. (in Ukrainian)
3. Kant I. (2007). Estetyka [Aesthetics] per. z nim. B. Gavryshkova. Lviv : Avers, 360 p.
4. Kartunov O. (1996). Etnichnyj renesans (sutnist i charakter) [Ethnic Renaissance (essence and character)]. *Mala encyklopediya etnodержавознаvstva*. NAN Ukrayiny. In-t derzhavy i prava im. V.M. Koreczkogo; redkol.: Yu.I. Rymarenko (vidp. red.) ta in. Kyiv : Geneza, pp. 473–474. (in Ukrainian)
5. Kochubej M. (2012). Zhyvopysni sonaty Ukrayiny xudozhnyka Yuxyma Myxajliva [Picturesque sonatas of Ukraine by artist Yukhym Mykhailiv]. *MIST: mystecztvo, istoriya, suchasnist, teoriya* : zб. nauk. pr. z mystecztvoznnav. i kulturologiyi. Kuiv : FENIKS. Vyp. 8, pp. 198–205.
6. Nayenko M. (2001). Vidvernuly kulturnu smert Ukrayiny [The cultural death of Ukraine has been averted]. *Lavrinenko Yu.A. Rozstrilyane vidrodzhennya: antologiya 1917–1933: poeziya – proza – drama – esej / pidgot. tekstu, faxove redaguvannya i peredm. prof. Nayenka M.K.* Kyiv : Vyd. centr "Prosvita", pp. 3–12. (in Ukrainian)
7. Ortega-i-Gasset X. (1994). Degumanizaciya mystecztva [Dehumanization of art]. *Ortega-i-Gasset X. Vybrani tvory / per. z isp. V. Burggardta, V. Saxna, O. Tovstenko*. Kyiv : Osnovy, pp. 238–272. (in Ukrainian)
8. Stex M.R. Malyar-symvolist Yuxym Myxajliv i tayemna «Dev'yatka» [Symbolist artist Yukhym Mykhailiv and a secret "Nine"]. URL: https://zik.ua/news/2017/12/06/marko_r_steh_malyarsymbolist_yuhym_myhayliv_i_taiemna_devyatka_1220451
9. Yaspers K. (2009). Psychologiya svitoglyadiv [Psychology of worldviews] / z nim per. O. Kyslyuk, R. Osadchuk. Kyiv : Yunivers, 464 p. (in Ukrainian)